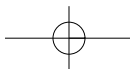
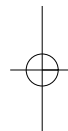
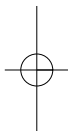

Vinko Moderndorfer

Nitko više ne piše pisma

Copyright © autor i Alfa

BIBLIOTEKA:

DOBRA PROZA

Nakladnik
ALFA d. d., Zagreb, Nova Ves 23a

Za nakladnika
Miro Petric

Glavni urednik
Božidar Petrač

Likovna urednica
Irena Lenard

Korektorica
Kristina Ferencina

Grafička priprema
Studio za grafički dizajn ALFA

Tisak
GRAFIKA MARKULIN

Tiskano u travnju 2014.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 873575.

traduki

© copyright of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI
Objavljivanje ovog djela omogućeno je uz potporu literarne mreže TRADUKI, čiji su članovi
Savezno ministarstvo za europske i međunarodne poslove Republike Austrije, Ministarstvo
vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke, Švicarska zaklada za kulturu Pro Helvetia,
KulturKontakt Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije JAK, Mini-
starstvo kulture Republike Hrvatske, Resor za kulturu Vlade Kneževine Liechtenstein, Zaklada za
kulturu Liechtenstein i Zaklada S. Fischer.

Vinko Möderndorfer

Nitko više ne piše pisma

Sa slovenskog preveo
Božidar Brezinščak Bagola

1. izdanje, Zagreb, 2014.

NASLOV IZVORNIKA:

VINKO MODERNDORFER, Nihče več ne piše pisem

© Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 2011.

Zbirka: Nova slovenska knjiga

© ALFA d.d., Zagreb, 2014.

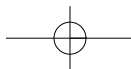
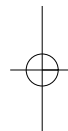
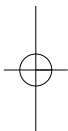
Ni jedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati
ili na bilo koji drugi način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Kad ostariš, a cijeli život nisi ništa dobra učinio, gledaš u nagomilanu svinjariju koju si godinama odbacivao u zadnju odaju svoje duše, dok se ondje nije nakupilo toliko toga da vrata naprosto nisu više mogla izdržati i sva je prljavština izbila na površinu, te sada, htio ne htio, moraš buljiti u to.

Lojze Kovačić: *Kristalno vrijeme*

Pisma su nešto poput odlaska u ispovjedaonicu, samo što s druge strane nema nikoga za otpuštenje grijeha. Preostaje tek nijemi glas drugog u tvojoj glavi.

Jean-Baptiste Colbert: *Pismo*

NITKO VIŠE NE PIŠE PISMA

Nitko više ne piše pisma, pomislio je, kad je u poštanskom sandučiću ugledao bijelu kuvertu i na njoj tintom, urednim sitnim rukopisom ispisano svoje ime. Ni tintom nitko više ne piše, ne piše ni nalivperom, pomislio je. Prepoznao je tintu i karakterističan trag što ga na papiru ostavlja pero. Pripadao je onom naraštaju koji je u školi još uvijek morao pisati nalivperom. Rukopis, sitna slova, zašiljena prema vrhu, bila su mu donekle poznata. Slova su bila pravocrtno posložena, kao da je netko pisao pomoću ravnala. Pa i sama poštanska marka bila je pravilno zalijepljena, baš kako treba, s jednakom razdaljinom, odmaknuta osam milimetara, u svakom slučaju manje od jednog centimetra, od gornjeg ruba kuverte i onog sa strane. Znao je da takva preciznost s prednje strane pisma obećava na poleđini ispisanu adresu pošiljatelja. Nije okrenuo pismo. Stavio ga je natrag u sandučić zajedno s reklamama i računom za struju. Pogledat će kasnije, da vidi tko mu je poslao pismo. Kasnije, kad se vrati s tržnice. U miru. Bez uznemiravanja. Zaključao je poštanski sandučić, stavio ključ u džep i krenuo prema središtu grada.

Nakon nekoliko koraka već mu je bilo žao što pismo nije uzeo sa sobom, što ga nije otvorio, ili barem bacio pogled na poleđinu. Pa ipak, nije se vratio. Bio je tvrdoglav. Pogreške koje je učinio nije nikad priznavao ni sebi samom, a kamoli drugima.

Tvrdo glavo je koračao prema gradskoj tržnici, a istovremeno izjedala ga je radoznalost. *Tko bi mu to mogao pisati? Tko??* Ne može se sjetiti kad je primio zadnje pismo. Takvo osobno zadnje pismo. Prije nekoliko godina, kad mu je pisala mama. Pisala mu je skoro svaki dan. Plava zgužvana kuverta, mamin razvučen rukopis... Njena pisma drži u ladici na hodniku, tik uz ormarić za cipele. Većina tih pisama još je neotvorena. Jednom će ih svakako otvoriti. Kad će imati vremena. Možda za vrijeme ovogodišnjeg ljetnog odmora, kad će sređivati stan... Pa ni sam više ne piše pisma, nastavio je razmišljati tijekom laganog, jednakomjernog hodanja. *Kad sam napisao zadnje pismo?* Mama mu je nekad davno rekla, bio je još mladić, *ne smiješ očekivati da će ti netko pisati, ako sam ne pišeš*. Radilo se o novogodišnjim čestitkama. Naredne godine napisao je na desetke čestitki. Potrudio se te je svakom primatelju čestitke napisao nekoliko posve osobnih riječi. I zaista, stiglo je nekoliko odgovora. Mnogo manje od ukupnog broja čestitki što ih je sam poslao. Kod većine primljenih čestitki stajali su ispod masno otisnute riječi SRETNA samo potpisi. Formalno. Hladno. Kasnije nije više nikad pisao. I nikad više nije primio ni jednu čestitku. Ponekad bi mu kakav ljubitelj krimića napisao dopisnicu: *Čestitam na odličnom prijevodu. Naišao sam na nekoliko grešaka. Ja bih ubojicu radije nazvao jednostavno Brown, kao što je u originalu, njegovo ime ne bih slovenizirao, kao što ste to vi učinili. Inače sam vrlo zadovoljan vašim prijevodom knjige UBOJICA IZ PREDGRADA. Vašu adresu dobio sam kod nakladnika...* Nakon toga zabranio je uredniku, zapravo mu je zaprijetio tužbom, ako bilo kome i bilo kada dadne njegovu domaću adresu. I više nije dobio dopisnice od ljubitelja krimića. Pošta koja je ubacivana u njegov poštanski sandučić sastojala se od računa, reklamnih pošiljki

i kuverti s ugovorima u tri primjerka za prevođenje s engleskog i francuskog.

O, *gospodine Ivane! Imam krasnu mladu salatu! Čuvam je za vas*, rekla je piljarica sa šarenim rupcem na glavi, kod koje je svake subote kupovao salatu. Nije imala baš najljepšu salatu, pa ni najjeftiniju. Prešlo mu je jednostavno u naviku da se zaustavi kod njenog štanda. Bio je naviknut na to da ga je uvijek zvala po imenu. *Ako je zamotate u novinski papir i spremite sasvim na dno hladnjaka, izdržat će do sredine idućeg tjedna. Mogu li vam zaviti malo više?* Klimnuo je glavom. *Platio. Pismo koje je čekalo u sandučiću nije mu išlo iz glave. Uznemiravalo ga je. Tko mu piše? I zašto?*

Hoćete i malo krumpira? Odmahnuo je glavom. Ostalo povrće kupovao je kod nekog seljaka iz Primorja. Ovaj je baš lijepo razvlačio na svom primorskom narječju. Piljarica s rupcem na glavi to je dobro znala, ali ga je svejedno svaki put iznova pitala: *Može li mrkva? Može li grah?* Subotom je redovito sam kuhao. Kupio bi polovicu domaćeg zeca te sebi pripremio slasnu zečju čorbu. Tu bi čorbu jeo i nedjeljom. Skrenuo je prema natkrivenom dijelu tržnice.

Rukopis mu se činio poznat. Jednom ga je već vidio. Ispred njegova prezimena nije pisalo *Poštovani gospodine*, nego *Dragi gospodine*, što znači da ga pošiljatelj pisma poznaje. Bilo mu je žao što nije detaljnije pogledao poštanski žig, da zna odakle je pismo poslano. Sa sobom doduše nije ponio naočale za čitanje. A nije se sjetio ni pogledati. Poštanska marka, to je uspio vidjeti, bila je neobična, neuobičajena... Pismo je bilo lijepo, blago žućkasto. Posebna nijansa žućkaste boje. Papir, ako se dobro sjeća, što ga je opipao pod prstima, bio je malo deblji, hrapav, što znači, posebne vrste.

Čovjek koji mu je pisao posjeduje najvjerojatnije kolekciju takvih pisama. Pisao je nalivperom i tintom. Slova iste veličine, lijepa. Pažljivo ispisana. U pravocrtnom nizu. Razmaci pravilni. Sve to govori u prilog tomu da je pisac pisma najvjerojatnije starija osoba. Ili barem pripadnik njegove generacije. Najvjerojatnije se radi o muškarcu. Nije baš sigurno. Ima i žena koje mogu biti vrlo precizne. Na primjer, učiteljice. Profesorice. Možda. Zamahne rukom, kao da želi otjerati glupu misao. Muškarac je. Pisac pisma je muškarac. Muškarac koji ga poznaje.

Hoćete li cijelog? Danas nemam baš velikih.

Stajao je ispred štanda sa zečevima. Visjeli su na kukama. Oderani. Ružičasta mala trupla izgledala su malčice stravično. Operušane kokoši ili pilići nisu mu izgledali zastrašujuće, bili su na neki način dio prehrane za koju smo već bili zaboravili da je nekoć bila živa, za koju mislimo da je proizvedena u tvornici. Zečevi međutim imaju još uvijek malo duše. Zamišljamo ih s velikim, mekanim ušima, s gotovo ljudskim, žalosnim očima... Pa, i ovako oderani, ružičasti, viseći na kukama, ostaju živa i ljubazna bića našeg djetinjstva. I sada ih jedemo. Žderemo djetinjstvo. Najdražu, najmekaniju, najpaperjastiju životinju iz dječjih pjesmica i bajki pretvaramo u čorbu. Svake subote častimo se prošlošću. Djetinjstvom.

Polovicu, molim, rekao je i pomislio kako je zaista pogriješio što pismo nije ponio sa sobom. Mogao ga je u miru pročitati u lokalu nasuprot katedrali, kamo je uvijek odlazio na kavu. Posjet lokalu bio je nekakav zaključni dio rituala subotnje kupovine. Ondje bi se obično našao s urednikom koji je uvijek kasnio, sa svojim dobrim znancem kojeg nije smatrao prijateljem, iako su se poznavali već dvadeset godina, te bi uz subotnju kavu razmijenili nekoliko riječi o politici, životu i zanimljivim piscima kriminalističkih

romana koje je za nj prevodio. Ovako će ga za vrijeme razgovora mučiti pismo... Neće se moći sabrati. Pismo koje nije ponio sa sobom upropastit će mu lijepo subotnje prijepodne.

Iváne! zvao ga je urednik Miran i mahao mu. Uvijek ga je ispravno oslovljavao po imenu. Obično bi ga zvali Ivan, a on je zapravo Iván. Ljutilo ga je kad bi krivo naglašavali njegovo ime. Osjećao je razliku. Ivan je bio tuđinac, a Iván je bio upravo on. U gimnazijskim i kasnije studentskim godinama to mu nije smetalo. Bilo mu je svejedno. Neki su ga zvali Ivan, neki Iván. Poslije rastave, kad je počeo živjeti onako kako je cijeli život želio, dakle sam, osjetio je da se zove Iván. Ušao je u svoj novi stan. Samo njegov. U stanu još nije bilo pokušstva. I on je iznenada shvatio da je u njegovu životu bilo sve naopako, pa tako i samo ime. I da će ubuduće biti samo Iván. Ustrajavao je na tome da ga pravilno zovu. Njegovim znancima činilo se to doduše pomalo čudački, ali su ipak popustili. Slegnuli bi ramenima. Čovjek jednostavno želi sve promijeniti. I neka promijeni!

Ovaj put bio je urednik Miran točan, barem jednom, za promjenu.

Što ćeš popiti, čaj?

Već nekoliko godina ovako se sastaju, ali uvijek ga iznova pita jedno te isto, iako zna da ovaj ne pije čaj.

Može kava. Bijela. S umjetnim sladilom.

Urednik je naručio. Sada će pitati što je sve kupio.

Iváne, što si kupio?

Iván mu odgovori kao obično. *Pripremit ću zečju čorbu.*

I urednik Miran cmokne usnicama: *Mmmmm! Bit će to jako dobro! Zar ti se da kuhati samo za jednog?*

Iván, kao i uvijek, slegne ramenima.

Nekad si bio pravi lavčina, reče i malčice se naceri, o tvojim se podvizima priča još i danas. Nedavno sam sreo jednu našu zajedničku poznanicu... Zoricu, sjećaš li se nje?

Naravno da se Iván sjeća. Zorica. Htjela je postati pjevačica. Imala je onako sitno lice kao Mia Farrow. U studentskim godinama sastajali su se otprilike pola godine. Čekala bi ga u lokalu odmah iza faksa. Zatim bi otišli kod njega, u njegovu zatamnjenju sobicu u starom dijelu grada. Morao je biti vrlo pažljiv. Tada je hodao s Martom. Marta je studirala biologiju. Njen faks bio je na drugom kraju grada.

I gle, Zorici su odjednom zasjale oči kad sam te spomenuo, nastavio je urednik Miran. Reče mi da te lijepo pozdravim, ako te vidim. Obećao sam joj da ću te pozdraviti. A onda mi reče da je možeš posjetiti, da stanuje još uvijek na istoj adresi.

Živjela je u kući s ocem i majkom. Umrli su još za vrijeme njenog studija. Otišli su jedno za drugim. Mislili su da se šali kad je tjedan dana poslije očeve sahrane rekla da će za dva dana biti majčin sprovod. Tada ju je posljednji put vodio u svoju sobicu. Rekla je kako bi se najradije samo grčila. Govorila mu kako je obuzima strah i molila ga da je drži u naručju. Držao ju je neko vrijeme, milovao je, a potom joj raskopčao grudnjak i zavukao se u njeno međunožje. Plakala je dok je prodirao u nju. Čitavu noć. Do jutra.

Poslije majčina sprovoda više je nije posjećivao. Plašio se, mogla bi se navezati na njega, a on će je odbaciti, što bi je previše zaboljelo. Toliko gubitaka u tako kratkom vremenu... A sada mu je prijatelj urednik rekao da još uvijek živi u kući svojih roditelja, da iznajmljuje sobe studentima i da živi sama. U hipu su i samom Ivánu zasjale oči, pogled mu je kliznuo daleko niz strmu ulicu i na trenutak se zacaklio u dražesnim slikama uspomena.

Vidim da si se sjetio Zorice! Je li bila dobra?

Vrlo dobra, odgovorio je.

Popili su kavu i čaj. Urednik se sagnuo, kao što čini svakog mjeseca, te iz aktovke koja se nalazila uz njegova koljena pored plastičnih vrećica iz kojih je provirivalo zelenilo peršina, mrkve, listova koromača i sličnog šarolikog povrća, izvukao tri knjige. Brošure s mekanim uvezom i šarenim naslovnica. Na jednoj je bila fotografija pištolja, iza nje stajala je prsata žena koja je prekrivala usta pred užasom, a bradavice joj se ohrabrujuće napi-njale... seks i strah, pomislio je Iván.

Tri bestselera! pobjedonosno usklikne urednik Miran, potom pokaže knjigu s pištoljem i prsatom ljepoticom, *u Francuskoj je prodana u nakladi od tristo tisuća, pa zar je kod nas, dovraga, ne bismo mogli prodati barem u nakladi od dvije tisuće. Hoćeš li pokušati?* pita tek tako, jer više ne čeka nikakav odgovor, već Ivánu gurne knjige u naručje. I ostale dvije također su bestseleri. Nisam čitao. Nije-dnu nisam pročitao. Navodno je ova... I kažiprstom pokuca na koricu knjige koja je ležala na Ivánovim koljenima, *ova je navo-dno jezovita. Tip pun ožiljaka! Ubija žene kao od šale. Prije toga ih muči na zvjerski način. Seksualno, mislim. Tako su mi rekli. Prodali su preko sto tisuća primjeraka. A radi se o tajni iz prošlosti. No, vidjet ćeš. Pročitaj i vidjet ćeš. Odluči se za dvije. Plaćam kao obično. I bilo bi poželjno da ih prevedesh do kraja mjeseca. Račun!* poviče urednik i podigne ruku. Konobar, mladi Albanac, uslužno dotrči.

Iván otvori prvu knjigu.

Then she got a letter.

Tako je glasila prva rečenica. Podsjetila ga je na pismo koje leži u njegovu sandučiću. Nasmiješi se. Sličnost literature, ako su kriminalistički romani uopće literatura, i pravog života uvijek mu

je izmamila smiješak. Pa neka onda netko kaže da pisci izmišljaju svoje priče. Samo ih zapisuju. Netko im šapuće život koji se događa nekom drugom, i pisci sve to samo zapisuju. Jedva je čekao da se vrati doma.

STAVIO JE PISMO NA STOL

Stavio je pismo na stol.

Prije toga je stol pospremio. Maknuo je s njega sve ispisane listove, časopise, knjige, rječnike. Na kauču se nagomilalo svega i svačega, što se mjesecima, ma što mjesecima, možda godinama, skupljalo na velikom pisaćem stolu. I nasred stola sada je ležalo pismo. Nasred praznine. Nasred glatke površine hrastova drva.

Mogao bi to biti početak romana, pomisli. Junak dobije pismo, stavi pismo na prazan, pospremljen stol i priprema se da ga otvori. Budući da s pismom postupa na poseban, ritualan način, pridaje mu nehotice veliko značenje. Pismo postane značajno. Nije tek jedno od mnogih pisama...

Nasmiješi se. Zapravo ne zna ni sam zašto je pospremio stol, zašto s pismom postupa tako pažljivo... Vjerojatno zbog rukopisa, čini mu se odnekud poznat, a ne može se sjetiti gdje ga je vidio; možda mu se samo pričinja da ga odnekud poznaje, ili pismu pridaje neobičnu pozornost jednostavno zato što danas nitko više ne piše pisma te je pismo, klasično pismo, ako ga dobiješ, zaista nešto posebno.

Sjeo je.

Pisači stol ionako je trebalo već jednom temeljito pospremiti, pomisli. I sada se jednostavno pružila prilika. Kad će knjige, ispisane listove i časopise ponovno vraćati na stol, zacijelo će mnoge stvari izdvojiti i baciti.